

Що ж стосується стратегічного вектору розвитку економічного аналізу, то він стає невід'ємною ділянкою будь-яких етапів стратегічного управління, а відтак значно посилюється роль, значення та місце аналізу в сучасних умовах.

Ознайомлення та критичний аналіз багатьох літературних джерел дали підстави представити стратегічний аналіз як низку потужних аналітичних інструментів, за допомогою яких майбутнє будь-якого бізнесу можна передбачити настільки точно, що буде змога безпомилково вибрати правильний стратегічний напрям для нього.

### **Література**

1. Бурденюк Т. Г. Стратегічний аналіз факторів зовнішнього середовища / Т. Г. Бурденюк // Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський. – 2009. – С. 406-411.

2. Бурденюк Т. Г. Особливості діагностики фінансово-майнового стану установ державного сектору економіки / Т. Г. Бурденюк // Економіка, підприємництво та бізнес-культура: трансформації в умовах розвитку інновацій: матеріали міжнар. наук.-прак. конф. – Херсон, 2015. – С.204-206.

3. Парасій-Вергуненко І. М. Еволюція розвитку економічного аналізу в стратегічно-орієнтованій системі управління / І. М. Парасій-Вергуненко // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – № 18. – С. 328-335.

УДК 657:338.124.4(477)

**Гавриленко В.О.,**

к.е.н., доцент,

завідувач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту,

Черкаський державний технологічний університет

### **ДІАГНОСТИЧНИЙ АНАЛІЗ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВА**

У багатьох випадках уникнути кризи дуже важко, але можна зменшити її гостроту та прискорити подолання негативних наслідків, якщо своєчасно виявити ознаки кризи та прийняти коригувальні управлінські дії. Лавиноподібна дія кризи ускладнює усунення негативних ефектів на її пізніх стадіях. Чим швидше буде виявлено ознаки розвитку кризи, тим легше зробити необхідне коригування зі стабілізації траєкторії розвитку підприємства шляхом реалізації антикризових заходів. Тому в управлінні суб'єктами підприємницької діяльності в умовах кризи першочергове значення має превентивне антикризове управління, реагування на слабкі сигнали, які відображають негативну

динаміку та тенденції їхнього розвитку. Систематичний моніторинг фінансового стану і його аналіз дають можливість попередити період настання кризи, а тим більше банкрутства. Саме з діагностики проблеми розпочинається її вирішення. Стає очевидним, що своєчасне розпізнавання ознак і природи кризи, її локалізація, використання елементів дослідження як заходів превентивної санації і відновлення платоспроможності становлять суть цілей діагностики в антикризовому управлінні. Тим часом проблема діагностики в антикризовому управлінні відноситься до малодосліджених у вітчизняній економічній та управлінській науці.

Діагностика підприємства має на меті з'ясувати стан, в якому підприємство перебуває на даний час, а також визначити та виділити найбільш суттєві проблеми у виробничо-господарській і фінансовій діяльності, що негативно впливають на його розвиток. Діагностичний аналіз являє собою можливість вирішення ряду проблем, які ґрунтуються на системних підходах.

Під терміном «діагностика» (від грецького *diagnostikos* – спроможний розпізнавати, визначати, розрізняти) прийнято розуміти процес, який дає змогу виявити і вивчити проблему. Спочатку поняття «діагностика» застосувалося як медичний термін, а в кінці ХХ ст. у сфері економічних досліджень почали застосовуватися терміни «економічна діагностика», «діагностика банкрутства» та інші [1–5].

Будь-яка соціально-економічна система в процесі свого розвитку проходить ряд певних стадій, зміна яких має циклічний характер. Циклічність на мікрорівні має прояв у життєвому циклі підприємства, який на сьогодні пояснює нестабільність функціонування в умовах кризової економіки, невизначеності та ризику.

На кожній стадії життєвого циклу підприємства існує небезпека виникнення кризи під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. У науковій літературі виділяють три фази розвитку кризи: прихована, явна, гостра.

Несприятливі зміни без ризику порушення фінансово-господарської діяльності підприємства вважаються першою, прихованою фазою кризи. Основними її ознаками є: зниження рентабельності, обсягів прибутку, зменшення показників оборотності, збільшення дебіторської і кредиторської заборгованості, скорочення ліквідних і швидколіквідних активів. На цій стадії основні показники фінансового стану ще знаходяться на межі гранично допустимих, але проявляються тенденції до їх зниження. Кризові явища можуть вплинути на фінансову стійкість і платоспроможність підприємства. Стадію спаду (стагнацію) вважають першою стадією настання кризи.

Друга стадія – криза фінансових результатів – настає тоді, коли додатково проявляється ряд негативних моментів у фінансово-господарській діяльності:

знижується коефіцієнт автономії, покриття, забезпечення власними оборотними засобами, скорочується можливість самофінансування, зростає дебіторська і кредиторська заборгованість. Настає явна криза в діяльності підприємства.

Неплатоспроможність (ознака третьої стадії – гострої кризи) характеризується такими показниками: дефіцит власного оборотного капіталу, від’ємні значення рентабельності капіталу і рентабельності продажів, збиткова діяльність підприємства, а фінансові показники – поза межами нормативного значення. Відповідно, завданням діагностики є своєчасне виявлення симптомів, факторів кризи на ранніх стадіях її прояву та встановлення причин її виникнення. Симптоми вважаються зовнішнім проявом стану суб’єкта і свідчать про наявність проблеми. Вони проявляються у різкій зміні показників або в їх невідповідності нормативним значенням. Для відновлення нормального функціонування підприємства необхідно встановити причини, тому що саме вони є джерелами виникнення кризи. Аналіз фінансового стану підприємства і його діагностика є засобами виявлення негативних тенденцій у розвитку підприємства і можливості настання кризи.

В економічній та науковій літературі виділяють найпоширеніші види діагностики, які застосовуються у вітчизняній практиці: діагностика підприємства; діагностика банкрутства; економічна діагностика; діагностика фінансово-господарської діяльності; комплексна бізнес-діагностика підприємства. Дослідження наукових підходів до визначення цього поняття дало можливість зробити висновок про те, що існують різні дефініції, які поєднує те, що економічна діагностика – це визначення економічного стану суб’єкта господарювання, виявлення проблем і розробка перспективних шляхів його розвитку шляхом оптимального та ефективного використання ресурсів.

Оскільки більшість національних підприємств на сьогодні перебувають у стані кризи, то, на нашу думку, в антикризовому управлінні, крім цих видів діагностики, необхідно впроваджувати в практичну діяльність підприємств і управлінську антикризову діагностику. Управлінська антикризова діагностика є детермінантним елементом процесу управління, що забезпечує ефективний розвиток підприємства з метою попередження кризи.

### Література

1. Вартанов А. С. Экономическая диагностика деятельности предприятия: организация и методология. / А.С. Вартанов. Москва: Финансы и статистика, 1991. 80 с.
2. Глазов М. М. Функциональная диагностика предприятий в управлении деятельностью предприятия. / М.М. Глазов. Санкт-Петербург: СПбГУЭФ, 1999. 326 с.
3. Андрущак Є. М. Діагностика банкрутства українських підприємств. /

Є.М. Андрушак. //Фінанси України. – 2004, – № 9. – С. 118–124.

4. Омаров Ш. А. Особенности использования сценарного подхода при формировании стратегии развития компании. / Ш.А. Омаров. // Проблемы экономики. 2011, – № 4. – С. 139–142.

5. Матвійчук А. Діагностика банкрутства підприємств. Управління економікою: теорія і практика / А. Матвійчук. Режим доступу: URL: <http://me.kmu.gov.ua/file/link/99747/file>.

УДК 657:332.142.2:614.8

**Гарашук О.В.,**

д.е.н., професор,

зав. сектору взаємодії з громадськістю та ЗМІ і міжнародного співробітництва  
відділу організаційно-інформаційного забезпечення та роботи  
з персоналом Державної інспекції навчальних закладів України

**Куценко В.І.,**

д.е.н., професор,

головний науковий співробітник ДУ «Інститут економіки  
природокористування та сталого розвитку  
Національної академії наук України»

## **ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

У числі показників, які характеризують рівень соціальної безпеки, важливе місце посідає рівень життя населення. Визначити його можна за допомогою економічного аналізу. Останній дозволяє отримати необхідні результати, спрогнозувати можливості, розробити плани та стратегію, запобігти загрозам і негативним явищам, тобто не лише дати оцінку сучасного стану певного явища, але й виявити наявні тенденції. Саме на основі останніх можна передбачити майбутні процеси у вказаному контексті.

Одним із показників рівня життя населення є середньодушовий загальний дохід на місяць у порівнянні з прожитковим мінімумом. Здійснюваний нами економічний аналіз показав, що в цілому по Україні спостерігається його зниження. Хоча соціальні загрози – зростання безробіття, антагонізація соціальної структури, люмпенізація населення, декваліфікація робочої сили, збільшення знедолених категорій українців, технологічне відставання економіки – продовжують негативно впливати на життєвий рівень населення. В 2016 році, приміром, нижче середньомісячного показника прожиткового мінімуму на душу населення перебувало 3,8% громадян, щоправда, в 2010 році